

Wat verwacht u van uw huisarts?

Bejaarden zelf aan het woord

K. RUIZVELD-VAN WEEZENBEEK

„Als het werkelijk van belang is te weten hoe de verwachtingen van bejaarden zijn, zou er een serieus onderzoek moeten worden ingesteld; ik heb voor de vuist weg met een aantal bejaarden gebabbeld, zonder enquêteformulier.” Een impressie.

Wat mankeert er aan uw huisarts?

Om een beeld te krijgen wat *wij*, bejaarden van Nederland, van de huisarts verwachten, heb ik gesprekjes gevoerd met zoveel mogelijk mij onbekende ouderen. De gelegenheid werd mij geboden als ik een inleiding hield in een vormingscentrum of bij een Stichting bejaardenwerk. Als het werkelijk van belang is te weten hoe de verwachtingen van de bejaarden zijn, zou er een serieus onderzoek moeten worden ingesteld; ik heb voor de vuist weg met een aantal bejaarden gebabbeld zonder enquêteformulier.

Een niet gering aantal bejaarden zei: „Wat wilt U eigenlijk? Waarom zou ik niet tevreden zijn?” Mijn vraag, wat verwacht u van uw huisarts, werd opgevat als: wat mankeert er aan uw huisarts. De vraag wekte bij sommigen argwaan.

De gesprekjes die ik voerde, werden door enkele bejaarden als intiem ervaren. Voor bejaarden is het moeilijk zich bloot te geven, zowel lichamelijk als geestelijk. Van degenen die wilden praten, kreeg ik de indruk dat zij open en eerlijk hun mening gaven.

Het beeld dat men heeft over de eigen arts kan totaal verschillend zijn van het algemene beeld. Sommige bejaarden die in instituten leven (circa 13 procent), durven, willen of kunnen zich nauwelijks uitspreken, als gevolg van de kwetsbare positie waarin zij verkeren. De bejaarde heeft echter over het algemeen de huisarts die hij vrijwillig heeft gekozen. Bovendien is hij/zij vrij om een andere keuze te maken.

Men zal zijn huisarts niet anders gaan bezien naarmate men ouder is en wordt. Naarmate men langer bij een bepaalde huisarts onder behandeling is, zal men meer en beter contact hebben. Dit is

voor bejaarden vaak belangrijker dan voor andere leeftijdsgroepen.

Antwoorden

Op mijn vraag, wat verwacht u van uw huisarts, kwamen onder andere de volgende antwoorden:

- nooit over nagedacht;
- dat hij mij beter maakt als ik ziek ben;
- dat hij komt als ik hem roep;
- dat hij mij informeert over de bijwerking van de medicijnen die hij mij voorschrijft; de bijsluiter kan ik niet lezen;
- dat hij duidelijk praat, zodat ik hem kan verstaan;
- dat hij mij niet onmiddellijk verwijst naar een specialist, maar mij voor zover mogelijk zelf behandelt;
- dat hij mij bericht, wanneer ik een grieprik moet halen; tot nu toe had ik hem verder nauwelijks nodig;
- dat hij op gezette tijden mijn urine nakijkt; ik heb een beetje suiker;
- dat hij mijn vrouw zoveel mogelijk pijnvrij houdt; zij heeft kanker en ondraaglijke pijnen;
- dat hij mij tot het laatste toe bijstaat en mij desnoods helpt om uit het leven te stappen;
- dat hij, gezien zijn bekendheid met ons gezin en onze problemen, ons niet alleen medische hulp geeft maar ook adviseert in de sociale problemen die wij hebben;
- dat hij mij dezelfde hulp geeft die ik van zijn voorganger gewend was; ik heb er niet om gevraagd om bij de overname van de praktijk als handelswaar te worden doorverkocht;
- dat hij mij, als hij mij verwijst voor een prostaatoperatie, ook op de hoogte brengt van eventuele gevolgen; als ik geweten had dat impotentie het gevolg was, zou ik er nooit aan begonnen zijn; bovendien moet ik zelf uitmaken of ik seksueel contact wil hebben, het is te gek dat hij zegt „Hoe oud bent u?”;
- dat, als ik verwezen wordt voor een baarmoederoperatie, mij verteld wordt dat het op twee manieren kan gebeuren; omdat ik 73 ben, is er voor de eenvoudigste manier gekozen, met het gevolg dat seksueel contact niet meer mogelijk is;

- dat hij zich de moeite geeft en de tijd neemt om mij uit te leggen waar de medicijnen die hij voorschrijft, voor dienen; vaak vertelt hij het aan mijn dochter;
- ik verwacht dat hij opname regelt als dat nodig is.

Verskillende verwachtingen

Het oordeel van de bejaarde over de huisarts kan heel afhankelijk zijn van het moment. Zo is het mogelijk dat de bejaarde per ziektegeval verschillende verwachtingen heeft van zijn huisarts. Als de verzorging thuis te zwaar wordt en de relatie tussen de partners minder goed is, verwachten zij van de huisarts een snellere opname in een ziekenhuis of verpleeghuis. Zij voelen zich afhankelijk van de huisarts en stellen hem min of meer verantwoordelijk voor de ellende die zich in de thuissituatie voordoet: hij moet zorgen dat de patiënt wordt opgenomen.

Zij denken niet alleen dat de huisarts machtsmiddelen heeft om de patiënt te doen opnemen, maar zij verliezen ook vaak uit het oog dat de opname in een ziekenhuis of verpleeghuis medisch noodzakelijk moet zijn. Al pratend met bejaarden over huisartsenperikelen hoor ik vaak „Waarom zegt die man dat dan niet”. Misschien vergeten zij dat mijn gang geen doktersgang is. Het is vaak een kwestie van tijd: een praatje met een bejaarde kost mij al gauw een uur en die tijd moet je dus wel beschikbaar hebben.

Bejaarden verwachten van de huisarts dat hij precies begrijpt hetgeen zij bedoelen te zeggen, ook als zij niet zo best verwoorden wat zij willen. Bovendien zijn ouderen vaak heel gespannen, als zij een bezoek aan de huisarts brengen of als hij bij hen thuis komt. De vrouwen menen snel te moeten gaan opruimen: die kranten van de stoel, dat stapeltje strijkgoed van tafel; zij proberen netjes voor de dag te komen, een doktersbezoek brengt hen kortom uit hun evenwicht.

Mannelijke of vrouwelijke huisarts?

Het merendeel van de bejaarden met wie ik sprak, had een mannelijke huisarts; bij enigen kwam het als ongeloofwaardig over dat men een vrouwelijke arts zou prefereren. Bij de echtparen was de medicus een vanzelfsprekende zaak. De vrouwen hadden geen enkel bezwaar tegen een medica, maar „dat is toch niets voor mijn man”, meenden zij.

Enige bejaarde vrouwen hadden na het overlijden van hun partner een vrouwelijke huisarts gekozen. De reden was vooral een gevoelskwestie. Naarmate zij ouder waren geworden, hadden zij het toch wat moeilijker gekregen met hun afgetakelde lijf. Het uitkleden in het bijzijn van een man hadden zij altijd als genant ervaren, ook ten opzichte van de partner. Vroeger stonden zij er niet zo bij stil, zij zagen een medicus als iets waaraan niet viel te ontkomen: een arts was een man en daarmee uit. Maar nu in deze tijd, nu er volop keuze is, kun je rustig je keus op een vrouw laten vallen. Niet alleen in de gezondheidszorg, maar ook bij de keuze van een notaris of een belastingconsulent geven zij toch de voorkeur aan een vrouw.

De vrouwen die deze voorkeur uitspraken, meenden beslist geen feministen te zijn en zij verzekerden mij dat ook emancipatorische gedachten geen rol speelden. Zij meenden als vrouw meer van een vrouw te kunnen verwachten, meer begrip en vooral meer het gevoel van gelijkwaardigheid.

Tijdens een waarneming kwam er bij een alleenstaande man van 79 jaar een medica binnen stappen – volgens hem was het nog een mooie meid ook. Zijn eerste gedachte was: wat zouden de burens ervan zeggen; daarna: kan zo'n meisje zich dat voor haar naam permitteren om bij een alleenstaande man binnen te komen? Allerlei gedachten flitsten door hem heen. Mijn vraag was: heeft zij u goed geholpen, kreeg u de hulp die u van een arts verwacht? „Daar vraag je me wat. De medicijnen die zij mij voorschreef, hebben mij goed geholpen; als ik eraan terug denk, vliegt het bloed mij nog naar de kop; van mijn eigen huisarts verwacht ik toch meer dan van zo'n meisje. Van zo'n meisje kan je alleen maar een te hoge bloeddruk krijgen.”

Spreekuur

Slechts enige bejaarde vrouwen hadden er bezwaar tegen om naar het spreekuur van de arts te gaan. Zij waren slecht ter been, zagen op tegen de kou en gladde

wegen. Bovendien, als je beroerd bent, ga je toch niet naar buiten; de vorige huisarts kwam tenslotte ook altijd aan huis.

Anderzijds gingen enige gehuwde mannen liever naar het spreekuur. Zij voelden zich dan vrijer; als de dokter aan huis komt, gaat de vrouw er zich mee bemoeien, zij gaat dan vertellen wat zijn klachten zijn. Bovendien is het in de wachtkamer best gezellig. Je ziet nog eens een bekende, je kan gewoon wat vroeger gaan dan afgesproken en als je klaar bent, ga je weer even in de wachtkamer zitten; er is niemand die je er uit schopt. Een bejaarde man vertelt dat hij vroeger, als hij aan zag komen dat hij te laat op zijn werk zou komen, bij de dokter in de wachtkamer ging zitten. Als je bij de dokter was geweest, kreeg je geen trammelant; anders kreeg je boete voor te laat komen.

Huisbezoek

Sommige huisartsen zijn gewend bepaalde bejaarde patiënten op geregelde tijden te bezoeken. Er zijn mij geen gevallen bekend, waarin dit de patiënt niet welgevallig was en is. Andere huisartsen staan op het standpunt dat zij geroepen dienen te worden. Er zijn mij wel gevallen bekend waarin, na overname van de praktijk, de nieuwe huisarts de bejaarde patiënten in dit opzicht teleurstelde. Een alleenstaande vrouw vertelt: „Onze huisarts kwam zo om de zes weken even aanlopen, heel even maar, soms om de hoek van de deur: is alles goed – en weg was hij weer. Een week voordat mijn man naar het ziekenhuis ging, kwam hij langs en maakte een praatje. Mijn man was verkouden, maar voelde zich niet echt ziek. Hij hoestte wel erg; toen de dokter hem hoorde hoesten, zei hij: doe jij je hemd maar eens uit, en ging mijn man onderzoeken. Hij moest direct naar bed en hij kreeg medicijnen. Na verloop van enige dagen liet hij mijn man opnemen; wij hadden toch het gevoel dat hij maar net op tijd langs was gekomen. Het is zo'n veilig gevoel als je weet dat de dokter de zaak in de gaten houdt.”

Een knul op een brommer

Vaak gaan bejaarde patiënten de vorige artsen verheerlijken. Voor de opvolger kan dat heel moeilijk zijn, maar voor de bejaarde patiënt kan het heel moeilijk zijn om zich aan het nieuwe systeem aan te passen. Veel bejaarden hebben nog steeds het beeld voor ogen van de huisarts uit hun jeugd. Zij vertellen er graag over: „Een voornaam aandoend persoon met een lorgnet, 's winters een donkergrijze jas met een fluwelen kraag en 's zomers een covercoat.” Hij legt uit dat het heel dure jassen waren en dat deze uitsluitend bij Meddens te koop waren. „Je zag aan zo'n man dat hij wat in z'n mars had. Maar ja, wat is een arts tegenwoordig. Iedereen kan arts worden, zij hoeven niet uit een bepaald milieu te komen en daardoor kan je van een arts niet verwachten wat je er vroeger van kon verwachten. Het is tegenwoordig heel gewoon, dat er een knul op een brommer voor je deur staat met een spijkerbroek; eerst dacht ik een vriendje van mijn kleinzoon, nee hoor, het was de waarnemer van onze huisarts.”

De wereld van bejaarden wordt steeds kleiner en veranderingen zijn moeilijk te aanvaarden. Er vallen steeds weer familieleden en bekenden weg, zij zijn steeds meer met de dood bezig, van zichzelf en/of van de partner. Soms hebben zij het gevoel dat de enige bekende en vertrouwde figuur de huisarts is; het leven zonder hem is nauwelijks denkbaar.

Ouderen denken dat zij de huisarts te veel tijd kosten; immers het aan- en uitkleden duurt veel langer. Vaak verstaan zij de arts niet en moet hij gaan herhalen. Als zij hem wél verstaan, begripen zij hem vaak niet; zeggen dat je iets niet begrijpt, valt voor veel ouderen niet mee. Veel ouderen hebben het gevoel dat de jonge artsen niets van oude mensen afweten en totaal geen begrip kunnen opbrengen voor de problemen van ouderen. De ene arts is de andere niet en zo is het ook met de bejaarde. De meeste bejaarden krijgen in ieder geval hetgeen zij verwachten.

